

Arkeologisk utredning vid plats med tradition

L2006:8978, Sunne socken och kommun, Värmlands län,

VÄRMLANDS
MUSEUM

Värmlands Museum rapportserie 2025:11
Författare: Hans Olsson

VÄRMLANDS MUSEUM
Uppdrag

Box 335
651 08 Karlstad
Tel: 054 - 701 19 00
Fax: 054 - 701 19 98
E-post: museet@varmlandsmuseum.se
www.varmlandsmuseum.se

© 2025 Värmlands Museum

Arkeologisk utredning vid plats med tradition

L2006:8978, Sunne socken och kommun, Värmlands län.

Dnr 24-270-124

Hans Olsson
Uppdrag
Värmlands Museum

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	
Inledning	5
Bakgrund	5
Syfte.....	5
Områdesbeskrivning	5
Genomförande	7
Metod.....	7
Resultat	11
Tolkningar	12
Utvärdering	12
Sammanfattning	12
Källor	13
Övriga uppgifter	13
Tekniska och administrativa uppgifter	14
Schaktbeskrivningar	15
Provgropar	15

Omslagsbild: "Gravkullen" från ostnordost

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet Dnr MS2005/01156.
©Värmlands Museum

Figur 1. Utsnitt ur terrängkartan med utredningsområdets placering markerat med röd färg. © Lantmäteriet Dnr MS2005/01156.

Inledning

Bakgrund

I april 2025 utförde personal från Värmlands Museum en arkeologisk utredning invid den så kallade "Gravkullen" som är belägen längs den äldre väg som förbinder Södra Viken och Gettjärn i den västra delen av Sunne socken i Sunne kommun, Värmlands län. Utredningen föranleddes av att Sunne kommun skulle ta fram en detaljplan över ett område strax väster om Södra Viken. Inom området för detaljplanen fanns uppgifter om gravar från år 1809 vid en utpekad förhöjning strax söder om den äldre landsvägen (L2006:8978). Platsens antikvariska status behövde fastställas inför eventuell byggnation i området, varför Länsstyrelsen ansåg att platsen skulle utredas arkeologiskt.

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att utreda om det inom utredningsområdet fanns ditintills okända fornlämningar som skulle kunna beröras av det planerade arbetsföretaget. Utredningen skulle också preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom samma område. Vidare skulle utredningen identifiera, motivera och antikvariskt bedöma nyupptäckta fornlämningar, samt så kallade övriga kulturhistoriska lämningar. Resultaten från utredningen skulle kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultaten skulle också kunna användas som underlag i Sunne kommuns planering.

Områdesbeskrivning

Platsen för utredningen var den så kallade "Gravkullen". Denna är belägen på södra sidan om den äldre landsväg som förbinder Södra Viken och Gettjärn i Sunne socken. Själva landsvägen kan beläggas i kartmaterial från och med år 1788 (LMS aktR70-105:1). Enligt en tradition som nedtecknades vid 1966 års fornminnesinventering, utförd av

Riksantikvarieämbetet, skall man vid något tillfälle påträffat uniformsknappar och bajonetter efter soldater som begravts här år 1809. Uppgifterna om fynden kunde härledas till en person som var född år 1857 (KMR).

Figur 2. Utsnitt från storskifteskarta över Södra Viken år 1788. Den aktuella platsen är belägen längs vägens västra sida, vid den röda markeringen. LMS akt R70-105:1.

Uppgifter om gravar från 1808–1809 års krig finns på flera platser i Värmland. Bland dessa kan nämnas L2007:6230 vid Hälletorp i Köla socken och L2006:713 nära Skönerud norr om Koppom, båda i Eda kommun. Liknande uppgifter finns från Tormestad i Karlstad, L2007:9899 (KMR).

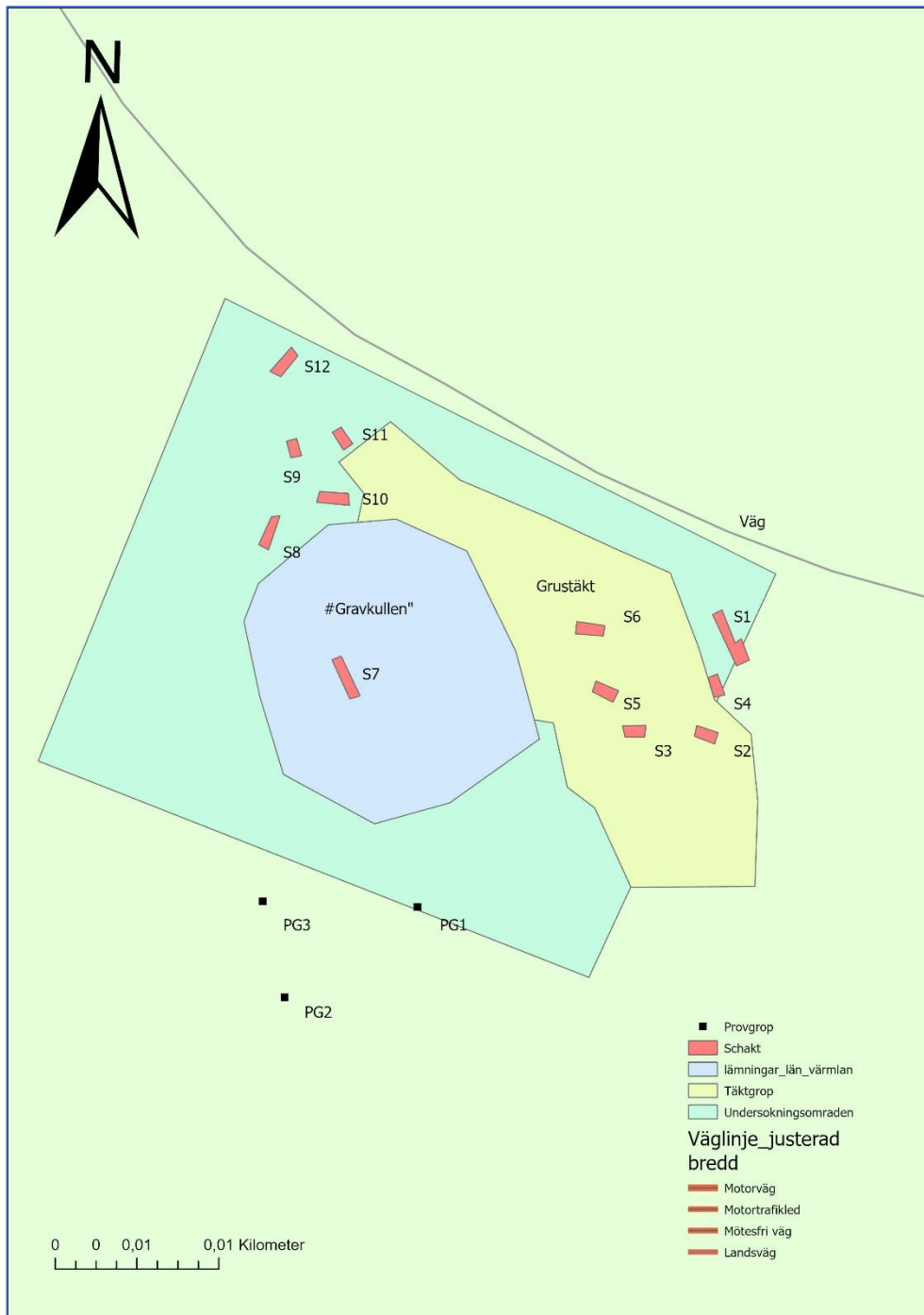
Genomförande

Metod

Fältarbetet påbörjades genom att studera och okulärt bedöma den så kallade gravkullen. Detta är ett tillvägagångssätt som alltid utförs när man utan att gräva skall bedöma om något är en fornlämning eller inte. En sådan bedömning har också utförts vid två tidigare tillfällen, åren 1966 och 1989 vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering. Kullens form, avgränsning, uppbyggnad och material studerades, liksom kulturmiljön i stort. Därefter fotograferades kullen ur flera vinklar innan vidare arbeten utfördes. Efter detta kunde personal från Sunne kommun gå över större delen av utredningsområdet med metallsökare. Undantag gjordes för den sydligaste delen som hade en mycket tät granplantering och som låg utanför själva kullen. Tanken var att denna metod skulle kunna ge indikationer på metall då äldre uppgifter gjort gällande att man hittat metallföremål inom utredningsområdet. Vid de tillfällen metallsökaren gav utslag för misstänkt metall, markerades platsen med sprayfärg. Schaktning med grävmaskin vidtog sedan med utgångspunkt från de platser där metallsökaren givit utslag. Som komplement grävdes ytterligare schakt för att få en bättre täckningsgrad över ytan.

Redan efter den första okulära besiktningen stod det klart att platsen som sådan innehöll en stor mängd sten och att den så kallade gravkullen är en naturbildning som innehåller mycket naturligt förekommande sten. Bland annat syntes detta i den nordöstra kanten av kullen där flera "rösen" efter stenar man sorterat ut vid täktverksamhet var synliga. Täktverksamheten har ägt rum mellan kullen och vägen i norr (se figur 4 och 6). Då själva kullen är en naturbildning, gjordes bedömningen att gravar svårligen kan ha grävts på kullens topp. För att ändå undersöka hur stenig själva kullen kunde vara, och då metallsökaren givit utslag på två platser på kullens krön, grävdes tre provgropar för hand med spade, varav två vid de platser som markerats med spray. Provgroparna som grävdes ner till 0,4 meters djup, gav tydligt svar på att kullen är en naturbildning som innehåller mycket sten. Istället gjordes bedömningen att de fynd man skall ha gjort mera troligt kan ha påträffats vid den täktverksamhet som ägt rum i kullens kant och att gravar skulle kunna finnas där.

Schaktningen med maskin övervakades av en arkeolog och grävdes ner till ett djup där spår efter eventuella nergrävningar skulle ha syntes. Schakten och provgroparna beskrevs för hand och mättes in med GPS (GNSS med nätverks-RTK). Vissa schakt fotograferades, främst för att visa hur stenig marken är. I schakt 1 påträffades en ansamling av ett 40-tal mindre stenar och denna uppfattades först som något misstänkt anlagt. Därför breddades schaktet här och stenansamlingen rensades fram med skärslev. Snart blev det tydligt att det rörde sig om en naturlig ansamling stenar (se figur 4).

Figur 3. Planritning över platsen med schakt och provgropar markerade.

Figur 4. Stenansamling i schakt 1. Från NNV.

Efter att provgroparna och schakten fyllts igen, fotograferades platsen för några av schakten. Dessutom mättes ytan där grustäkt ägt rum in med GPS. Ett led i att öka förståelsen för platsens historia.

Figur 5. "Röse" man kastat upp efter att ha hämtat grus.

Resultat

Den arkeologiska utredningen har inte kunnat bekräfta traditionen om en eller flera gravar vid L2006:8978. Inga spår efter vare sig fynd, ben eller nedgrävningar har påträffats. Den kulle som kallas "Gravkullen" är en naturlig kulle bestående av grus och sten. Den saknar den tydliga form, avgränsning och konstruktionsdetaljer som utmärker gravhögar. Det skall också tilläggas att uppgifterna om gravar på platsen talar om gravar från 1808–1809 års krig. Vid denna tid anlades inga gravhögar då det var en sed som upphörde på 1000-talet. Vid utredningen påträffades således inga fynd eller lämningar som stärker uppgifterna om att man vid något tillfälle begravt döda här. Terrängen innehåller mycket sten vilket måste varit en försvårande omständighet om man velat gräva ner någon här.

Figur 6. Exempel på den steniga marken. Schakt 5 från V.

Samtidigt måste man konstatera att en stor yta mellan vägen och kullen varit föremål för täktverksamhet. Täkten har på sina ställen grävts ner så djupt som cirka 0,6 meter, men

vanligen grundare än så. Trots tåkten görs bedömningen att rester eller tecken på gravar borde kunnat iakttas då sådana bör grävts än djupare. Marken är dock så full av sten att det i sig borde bidragit till att man valt ett annat område för begravningar.

Tolkningar

Den kulle som kallas "Gravkullen" är en naturlig kulle bestående av grus och sten, men en kulle som utmärker sig tydlig i landskapet. I delar av kullen, men framför allt i ytan mellan kullen och vägen, har relativt omfattande täktverksamhet ägt rum. Med anledning av detta går det inte att helt utesluta att man vid något tillfälle kan ha funnit ett eller annat fynd som man tolkat komma från gravlagda personer. Vi vet från historiska kartor att platsen legat invid en äldre landsväg. Så ur den synvinkeln skulle det vara möjligt att man begravt döda soldater längs en väg man färdats på under åren 1808–1809. Samtidigt låter det märkligt att man skulle grävt ner bajonetter under brinnande krig.

En teori är istället att traditionen om gravar kommer sig av att man längre tillbaka i tiden uppfattat kullen som en gravhög och att man sökt förklaringar kring denna. I och med att kullen ligger längs en äldre landsväg är det troligt att många passerat förbi här, kullen som utmärker sig tydligt i landskapet. Kanske brist på kunskap, kombinerat med en del fantasi och vilja att förklara kullen, har skapat traditionen om "Gravkullen".

Utvärdering

Kostnaden för utredningen översteg inte den takkostnad som angivits i kostnadsberäkningen. Fältarbetet utfördes enligt kostnadsberäkningen, det vill säga 24 timmar.

Sammanfattning

En arkeologisk utredning utfördes av Värmlands Museum vid den så kallade "Gravkullen" (L2006:8978) mellan Södra Viken och Gettjärn i Sunne socken och Kommun, Värmlands län. Utredningen föranleddes av Sunne kommuns planer för närområdet och äldre uppgifter om att man skall ha funnits gravar från 1808–1809 på platsen. Inga fynd eller anläggningar som kan stärka traditionen om gravar påträffades.

Källor

Övriga uppgifter

Kulturmiljöregistret (<https://app.raa.se/open/fornsok/>)

Lantmäteristyrelsens arkiv

Storskifte 1788. Akt R70-105:1

Tekniska och administrativa uppgifter

Värmlands Museums dnr:	24.270.124
Länsstyrelsens dnr:	10466–2024
Uppdragsgivare:	Länsstyrelsen Värmland
Typ av undersökning:	Arkeologisk utredning
Utförandetid fältarbete:	2025-04-22-2025-04-23
Fastighet:	Södra Viken
Undersökt yta:	ca 27,5 m ²
Län:	Värmland
Landskap:	Värmland
Kommun:	Sunne
Socken:	Sunne
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	RH00
Inmätningssystem:	GNSS med nätverks-RTK
Projektledare:	Hans Olsson
Fältpersonal:	Hans Olsson (ansvarig) och Helene Sjöstedt
Foto:	Hans Olsson
Kvalitetsgranskning:	Johan Richardson
Dokumentationshandlingar	Digitalt dokumentationsmaterial som mätfiler och fotografier samt handskrivna beskrivningar över schakt och provgropar förvaras på Värmlands Museum.
Fynd:	Inga fynd påträffades eller togs tillvara
Godkänd av Länsstyrelsen:	2025-08-22

Schaktbeskrivningar

Nr	Storlek	Djup	Riktning	Botten	Kommentar
1	3x1 m	0,2–0,4 m	NN V- SS O	Grus	Breddat med 1,1x0,8 m (NNV-SSO) pga stenansamling. Denna var 0,8x0,8 m st av ett 40-tal 0,03-0,2 m st stenar. Dessa låg an mot ett 0,6x0,4 m st jordfast block
2	1,9x1 m	0,3 m	O- V	Grus och lera	Överst var 0,1 m dj med grus. Där under lera
3	2x1 m	0,4 m	O- V	Grus och lera	Överst var 0,3 m dj med grus. Där under lera
4	2x1 m	0,6 m	N-S	Grus och lera	Överst var 0,3 m dj med grus. Där under lera
5	2,1x1 m	0,4 m	O- V	Grus och lera	Överst var 0,4 m dj med grus. Där under var lera. Mycket runda stenar
6	2,3x1 m	0,3 m	O- V	Grus	Mycket småsten
7	3,6x1 m	0,45 m	NV- SO	Morän, grus och berg	Berg i SO delen
8	2,6x1 m	0,3 m	N-S	Morän	Med upp till 0,8 m st stenar
9	1,4x1 m	0,3 m	NN V- SS O	Grus	Överst var 0,2 m dj med grus. Där under lera.
10	2,9x1 m	0,35 m	O- V	Grus och lera	Överst var 0,2 m dj med grus. Där under lera. Mycket sten
11	1,7x1 m	0,35 m	NN O- SSV	Grus och lera	Överst var 0,2 m dj med grus. Där under lera.
12	2,7x1 m	0,4 m	NN O- SSV	Grus	

Provgropar

Nr	Storlek	Djup	Botten
1	0,3x0,3 m	0,35 m	Sand och småsten
2	0,3x0,3 m	0,4 m	Sand och småsten
3	0,3x0,3 m	0,25 m	Sand och stor sten

VÄRMLANDS
MUSEUM